

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce
Posudek - Závěrečná práce - CŽV

Student: Marcela VČELIŠOVÁ

Obor: ČJ – HV

Název práce v českém jazyce: Metoda dokončování textu v literární výchově

Název práce v anglickém jazyce: Completing Method of the Text in Literary Education

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Ondřej Hausenblas

Marcela Včelišová se v bakalářské práci dobře opírá o studium současných odborných pramenů, dělá si jasno v pojmech, s nadějí, že jí to pomůže v zkoumání žákovy tvořivé komunikace s textem. Ne vždy však je jasno dost jasné: v pasáži o "druhém světě" fantastické prózy by měla vyjasnit, jak drží pohromadě pojetí druhého světa podle Hrbaty s představou nezávislého druhého světa podle Hlouškové. Existence obou světů chápaná jako před a za zrcadlem, to je jiné uchopení rozdílu mezi světy než pouhá propojenost pomocí "brány".

Ostatní vymezení pojmů potřebných pro záměr práce provedla autorka přehledně a prospěšně. Zejména si připravila půdu pro pochopení povahy a role vypravěče, což pro žánry fantasy je role zvýznamněná právě zvláštností "druhého světa".

Jen ojediněle se autorka nedrží pojmů a pojetí nastudovaných v pramenech, a pak se jí může stát, že svévolně absolutizuje: na s. 23 píše, že "žánr fantasy je specifický tím, že kromě absolutní volnosti, která je autorovi dána v tvorbě fantazijního světa a postav,..." U obhajoby by měla uvést, v čem tu absolutnost vidí, a také domyslit a uvést, čím je autor fantasy v tvorbě fantazijního světa naopak spoutáván. Možná autorce pomůže vzpomenout si na další fiktivní jazyky (k s. 24), např. jak v Harry Potterovi, tak v pohádce o Zlatovlásce...

Přestože "teoretická" část práce je spíše probráním pojmů běžných v poetologii, a spíše málo ukazuje jejich specifickou roli ve fantasy, hodně oceňuji, jak to autorka učinila přehledně, jak propojila různé odborné zdroje. Avšak postrádám zde to, aby autorka zohlednila odborné poznatky také podle cíle své práce: chtěla zkoumat tvořivou literární komunikaci, ale na pojmy probírané v teoretické části tak ani jednou neposuzovala – nevedla jejich význam nebo možné užití v tomto ohledu. Bylo by jí to asi pomohlo při plánování empirického zkoumání. Podobně by jí bylo pomohlo, kdyby si byla nejprve úkol s úryvkem ověřila na několika "pilotních" žácích – byla by například zjistila, že významným rysem vyprávění bude i použití nebo nepoužití dialogů. O něm se však nezmiňuje ani v teoretické, ani v praktické části.

Empirické šetření, které autorka provedla v 10 třídách ZŠ, nevyužilo rozlišení věkového (mezi 5. a 8. ročníkem). To je nejen škoda – mohla činit různé domněnky o tom, v čem je který věk jak vyspělý, ale toto nerozlišení možná významně ovlivňuje i její interpretaci zjištěných výsledků. Dokončování textů jistě chápou jinak žáci mladší než starší, už kvůli míře své životní, nebo i čtenářské a divácké zkušenosti.

Autorka zvolila vhodná hlediska pro výběr úryvku k předvídání (s.30), i když tvrdí, že "nejdůležitějším faktorem textu" (snad myslí faktorem výběru textu?) byla jeho atraktivnost a inspirativnost pro celý věkový rozsah recipientů – troufám si odhadnout, že stejně významným faktorem je i to, zda v úryvku jsou dost patrné náznaky (vodítka), která autorka sama výše zmiňuje (situace z náznakem zápletky, jistá "logičnost" textu) i která nezmiňuje.

Bohužel autorka neuvedla, jak práci s předvídaním (nazývá je "dokončováním textu") zadala třídě. Na znění zadání může hodně záviset způsob vypracování, a výzkumníci si to leckdy neuvědomují. Některé zadání pomáhá, napovídá, jiné máte neznámými slovy nebo obraty, a hodně záleží na tom, zda třída byla učena předvídaní při čtení, nebo je to pro ni úkol nový. O tom nám autorka nic neříká – vzorek i zadání měly být popsány důkladněji než jak na s. 31 provedeno. Tím, že autorka analyzovala vzniklé elaboráty podle předem vybraných kategorií textových (pojmy z poetologie prózy), přinutila se k hypotetickému konstruování otázek, které by si tvořící žák měl klást při psaní. To by možná dělal žák zkušený, cvičený, poučený, ale obvyklé je, že žák neví o tom, že právě řeší některou otázku, a také některou otázku ani neřeší, prostě píše podle toho, jak je "zvyklý" z četby a filmu. Otázky, které v analýze autorka jakoby podsouvá píšícím žákům, si klade ona sama. To je ostatně běžný omyl řady odborných autorů, když analyzují literární dílo a usilují o zachycení jeho vztahu se čtenářem – myslí hlavně na své čtení a na své pojmy. Nicméně autorka dobře postihla, že děti navazují na to, co našly ve vstupním úryvku – např. v pojetí vypravěče. Jelikož však nevedla s účastníky šetření vlastní rozhovory, nemůže znát příčiny toho, že někteří žáci vstoupili svým vypravěčem do příběhu v ich-formě, jiní zůstali v er-formě. Autorka si patrně nenechala od dětí uvést, kdo příběh Eragona znal a kdo nikoliv – tím by se jí lépe utřídily poznatky o tom, jak žák volil například povahu postavy (zlou/dobrou). Právě to, že šetření autorce podalo jenom elaboráty žáků a žádné další informace, pak vede k tomu, že o vlastní literární tvořivé komunikaci se nedozvěděla mnoho, že musela mnoho sama hypoteticky dosazovat – ale to měla udělat před šetřením. To by jí pak bylo hypotézy ověřovalo. To, že si autorka uvědomila (s.38), že málo členěný text od žáků je výsledkem rychlého proudění myšlenek v procesu tvorby, je cenné – autorka už dál žákům nepodsouvá, že by prováděli nějaké úvahové, konstrukční nebo kompoziční úkony. To ji také dovedlo k tvrzení, že nelze kategorie (děj, postava, prostředí atd.) v analýze separovat, protože dítě je "řeší" komplexně. Myslím, že z toho plyne závěr, že metodika šetření nebyla právě vhodná pro zvolený cíl... O literární tvořivé komunikaci se tu dozvěděla dost málo, protože její pozorovací nástroj byl hrubý. Je pak těžké tvrdit, že šlo o plnohodnotnou komunikaci s literárním dílem. To by autorka měla v obhajobě osvětlit. Pro čtenáře této bakalářské práce je přínosné, že autorka v příloze poskytla řadu textů vytvořených žáky ve svém vzorku – bohužel neuvádí, které a proč jsou zde vybrány. Jaké jsou didaktické možnosti dokončování textů ve škole, to nebylo u bakalářské práce předmětem ani cílem zkoumání, proto si na spolehlivější autorčiny poznatky počkáme až do práce magisterské.

Autorka by měla lépe korigovat svou práci, případně se doučit pravopisu: na s. 15 píše že "... z toho tedy vyplývá, že historická postava nemusí být v příběhu přítomna jen v rámci..."

Marcela Včelišová píše jazykem jasným, skoro vždy srozumitelným, vhodně používá odborných termínů. (Jen výjimečně, bohužel právě v závěru, s.39, se stalo, že souvětí smysl nedává:

"Vzájemná propojenost kategorií leze tedy ukázat i na malé ploše textu, která si zaslouží docenění a zhodnocení.")

V případě kvalitní obhajoby navrhuji hodnotit práci jako velmi dobrou.

V Praze dne 9. 7. 2012

.....

Podpis